

Розділ 4

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ НА СУМЩИНІ

У сучасних умовах успішний розвиток складних соціально-економічних адміністративно-територіальних систем країни, якими є області, їх райони, міста та інші типи населених пунктів, їх перспективи у майбутньому значною мірою визначаються поточними інвестиціями в культуру. Культура структурує соціально-економічний простір, вона є своєрідною формою вираження ресурсів унікальності та своєрідності кожного адміністративно-територіального утворення [11]. Культурна спадщина - це соціальна пам'ять суспільства, яка допомагає йому скоординувати свої соціальні, демографічні, економічні та інші можливості для подальшого цілеспрямованого розвитку.

Важливість інвестування в розвиток культури регіонів і міст України зумовлена також тим, що в сучасному світі саме культурна сфера стає одним з головних факторів, який сприяє формуванню належної якості інноваційного та інтелектуального потенціалу з врахуванням вимог сьогодення щодо рівня освіченості та креативності населення цих територіально-економічних систем як основної складової трудових ресурсів. З цієї причини культурне середовище поступово стає визначальним чинником як для розміщення підприємств на тій або іншій території, так і для концентрації міграційних потоків населення.

Отже, головним індикатором формування "креативної екосистеми" - середовища, готового прийняти нових людей і нові ідеї, тобто середовища, в якому люди з легкістю будують соціальні мережі, взаємозв'язки, в якому до ідей прислухаються, не пригнічують, а перетворюють на нові проекти, нові компанії, нове джерело зростання — є наявність різноманітного *розвинутого культурного життя* [3].

Для людей і організацій, що визначали успіх розвитку процвітаючих міст і регіонів, характерним є набір якостей, до яких належать: широкий кругозір і готовність до ризику, зосередженість на довгострокових цілях і чітке розуміння стратегії, здатність працювати, спираючись на місцеву специфіку, і знаходити сильні сторони в очевидних недоліках, бажання слухати і вчитися. Ці риси забезпечують креативний характер людям, проектам, організаціям та, як наслідок, містам і регіонам, в яких вони мешкають, а сформуватися належним чином вони можуть лише за умови всебічного розвитку культурної сфери.

Необхідно відзначити, що багато найбільших європейських міст, зокрема, Барселона, Глазго, Париж і Амстердам, спрямували величезні інвестиції в мистецтво і саме його зробили стрижнем своїх загальноміських програм відродження і розвитку. Аналогічні темпи і схожу стратегію розвитку реалізують зараз багато європейських міст: Дублін,

Гельсінкі, Барселона, Мюнхен та інші. На думку багатьох європейських товаровиробників, саме культурна перевага надасть можливість < про певним країнам витримати конкуренцію із США та Китаєм, що сі й муляє їх активізувати процес інвестування в її розвиток.

З американських міст ближче за всіх до глибокого європейської.. розуміння культурних ресурсів місто Остін (штат Техас), яке за сім років впритул наблизилося до рівня розвитку Силіконової Долини - світового еталона в цій сфері. Воно змогло залучити значну кількість молодих і талановитих фахівців у сфері високих технологій Силіконової Долини, оскільки в ньому були істотно нижчі ціни на /мі і ло, ніж у столиці комп'ютерного світу. Проте ці фахівці обрали <. ;Im> Остін з декількох тисяч американських міст, в яких життя дешевше, мі і у передмістях Сан-Франциско. Причина цього полягає саме в пр" думаній політиці міського і регіонального (техаського) керівництва".' що включає розвиток університету, музичних фестивалів, клубної культури і формування *престижного іміджу міста*.

Головним завданням стратегії розвитку даного міста стало .> П реження унікальних культурних активів і різноманітності міського середовища. Остін став креативним з усіх поглядів містом, на протппаї \ просто "міста високих технологій" [27], оскільки було залучено и;ші тал (як людський, так потім і фінансовий) за рахунок поєднання п-ч нологій і прогресивного, творчого способу життя, розвинутої суч;и..... молодіжної культури.

Отже, культурні ресурси - це вагомий фактор для генерації бачопи цінностей і активів міських і регіональних соціально-економічних систем, а креативність — метод експлуатації та відновлення цих ресурсів. Найважливіша проблема при використанні таких ресурсів - не сію. о би їх виявлення, а ефективне управління їх відтворенням і викоріь танням. Культура в такому разі не повинна сприйматися як неістот* і малорентабельне доповнення до таких важливих питань, як жи глоін-будівництво, транспорт і землекористування. Навпаки, культурно 11.1 повнений перспективний план повинен зумовлювати пріоритетні п.І прямки залучення інвестицій для економічного і соціального розцінку міста або регіону.

Цікавим у цьому сенсі є досвід розвитку м. Сум. Цей невеликий за кількістю жителів обласний центр (близько 300 тисяч) розташований на екологічно чистій території між такими великими Індустріальними центрами, як Київ і Харків, у безпосередній близькості від Російської Федерації. Місто має всі необхідні передумови, щоб виробити культурно обумовлену стратегію свого розвитку та успішно реалізувати її. Для цього необхідно культивувати культурне середовище, сприятливе для проживання його мешканців, створити позитивний культурний імідж, який допоможе залучити як внутрішні, так і зовнішні інвестиції в розвиток міста.

Політика міських органів управління повинна бути спрямована на розвиток і підтримку міської культурної системи. Проте необхідно розуміти, що культурний феномен дозволяє лише привернути та наблизити інвестиційні та туристичні потоки, а втримати їх - завдання економістів і політиків.

Важливу роль у соціально-економічному розвитку м. Сум відіграють саме фактори створення сприятливого міського середовища і політика культивування такого середовища. Спочатку в місті повинні залишатися (та повертатись до міста) талановиті та успішні люди, а інвестиції "прийдуть" за ними.

Суми є значним культурним осередком Слобожанщини і країни в цілому — в місті працюють театри, музеї, кіноустановки, культурно-освітні заклади, бібліотеки тощо.

У Сумах налічуються та діють театри і музичні заклади: Сумський обласний театр драми та музичної комедії імені М. С. Щепкіна, Сумський театр для дітей та юнацтва, Сумська обласна філармонія.

Місто має розвинуту мережу будинків культури та культурних центрів, таких як: Палац дітей та юнацтва, Будинок культури АТ "НЕЮ ім. Фрунзе", Будинок культури ЧРЗ, Будинок культури "Хімік", Молодіжний центр "Романтика", Молодіжний центр "Діалог".

Досить популярними серед мешканців є міські кінотеатри: "Дружба" — головний і найбільший у місті (на 800 місць), значний культурний осередок, що не припиняв свою роботу від введення в експлуатацію 1972 р.; кінотеатр "Космос" — менший за розмірами (170 посадкових місць), затишний і осучаснений.

Найвідомішими сумськими музеями та експозиціями є: Обласний краєзнавчий музей — найбільше зібрання предметів історії та культури Сумщини; Обласний художній музей ім. Н. Онацького, Будинок-музей А. П. Чехова, Музей історії альпінізму, постійно діюча виставка скульптора І. П. Кавалерідзе, Музей народної освіти області — створено 1984 р., міститься в приміщенні Обласного управління освіти й науки. Зауважимо, що Сумський педагогічний музей вважається за рівнем другим після Київського педагогічного музею.

У місті діє центральна бібліотечна система, як для дорослих, так і для дітей (відповідно з окремими бібліотечними закладами та філіями). Відомі міські бібліотеки: Обласна науково-універсальна бібліотека; Обласна бібліотека для юнацтва, Обласна дитяча бібліотека ім. М. Ост-ровського, Центральна міська бібліотека ім. Т. Г. Шевченка, Обласна медична бібліотека, Бібліотека ім. Фрунзе. Бібліотеки працюють при освітніх, клубних і музейних закладах, зокрема значним бібліотечним закладом є Наукова бібліотека ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ".

Таким чином, галузь культури міста представлена 26 закладами. Це 5 шкіл естетичного виховання дітей (4 дитячі музичні школи і дитяча художня школа ім. М. Г. Лисенка), 19 бібліотек Сумської міської централізованої бібліотечної системи та 2 установи

клубного типу, які знаходяться в сільській місцевості (с. Піщане), що є власністю територіальної громади м. Сум. До речі, існуючі 4 музичні школи та одна художня, а також три найбільші заклади культури: Будинок культури "Хімік" ВАТ "Сумхімпром", Сумський міський палац дітей та юнацтва та Палац культури ВАТ "Сумське НВО ім. М. В. Фрунзе", де діти та молодь можуть розвивати свої творчі здібності, далекі від ідеалу і мають свої недоліки.

Архітектурне обличчя Сум, принаймні його центральної історичної частини, багато в чому визначили відомі архітектори кінця XVIII початку XX ст., зокрема О. О. Палицин, П. А. Ярославський, М. Ловцон О. В. Щусєв тощо. Головними архітектурними пам'ятками Сум є: Сич то-Воскресенський кафедральний собор УПЦ КП (кін. XVII - поч. XVIII ст.), Спасо-Преображенський собор (XVIII ст.), Будинок колишнього цехового управління (XVII ст.), Альтанка (одна з найвідоміших пам'яток міста); Троїцький собор (XIX ст.), Іллінська церква (XVIII ст.), Петропавлівська церква (XIX ст.), Пантелеймонівська церква (поч. XX ст.). У місті встановлено значну кількість пам'ятників і пам'ятних знаків, як за СРСР, так і в 1990-2000-ні (за незалежної: 11 України): Тарасу Шевченку, М. Щепкіну, цукрозаводчику-меценату Івану Харитоненку, І. Кожедубу, воїнам-афганцям, жертвам Голодомору 1932-1933 рр. тощо.

У 2008 р. відділом культури та туризму Сумської міської ради і підвідомчими закладами відділу згідно з Програмою "Організація культурно-масових заходів у м. Сумах на 2007-2009 рр." було організовано та проведено 1 055 різнопланових культурно-мистецьких заходів. 25 з яких є загальноміськими. На їх організацію та проведення з міського бюджету було використано 398,6 тис. грн.

Прикладами таких заходів є народне свято "Сумська масляна", урочистості з нагоди відзначення Дня захисника Вітчизни, міжнародного жіночого дня - 8 Березня, Дня перемоги, Дня незалежності України, Дня Конституції України, Дня визволення міста від фашистських загарбників, Дня міста, Новорічні та Різдвяні свята тощо. Глядачами зазначених комплексних заходів стали понад 100 тисяч сум'ян і гостей міста.

Серед щорічних культурних заходів, що проводяться в м. Сумах, слід виділити 6 фестивалів, а саме:

- XX Міжнародний фестиваль авторської пісні та співаної поезії "Булат - 2008" (21-23 березня 2008 р.), який зібрав понад двохсот учасників з тридцяти п'яти міст України, Росії, Білорусі та Молдови;
- Міський фестиваль народної творчості "Сумські зорі - 2008", в якому взяли участь понад півтори тисячі учасників художньої самодіяльності;
- Міжнародний фестиваль органної та камерної музики "Органум" за участі музикантів з України та США;

- IX Всеукраїнський фестиваль духової музики "Сурми Конституції", в якому взяли участь духові оркестри з України, Росії, Білорусі, Грузії та Польщі;
- Фестиваль "Оспівую тебе, чарівне місто!", що відбувся в рамках відзначення Дня міста;
- XV відкритий міський фестиваль дитячої творчості "Зоряна надія".

Взагалі, характеризуючи культурно-мистецьке життя м. Сум, слід зазначити, що у 2008 р. з'явилося багато нових цікавих проєктів. Так, у 2008 р. вперше в місті відбувся відкритий міський пленер "Сумська палітра", учасниками якого стали 11 відомих художників України та Росії.

З нагоди відзначення Дня міста відділом культури та туризму у 2008 р. започатковано проведення конкурсу дитячих візочків "Сьогодні свято всіх малят", який вже став традиційним. Підсумки цього конкурсу-параду ще раз підтверджують, що в м. Сумах живуть талановиті, енергійні, винахідливі, дуже активні та кмітливі люди, які, що дуже важливо, не тільки люблять своїх дітей, а й прагнуть зробити для них яскраве свято дитинства — справжній сімейний карнавал.

Крім того, в рамках відзначення Дня м. Сум у 2008 р. відділом культури та туризму Сумської міської ради спільно з обласною організацією Національної спілки художників України було презентовано культурно-мистецький проєкт "Повернення", присвячений творчості футуриста Давида Бурлюка. Слід зазначити, що даний проєкт дуже сподобався гостям свята із зарубіжжя — Польщі, Німеччини, Болгарії та Росії. А в 2009 р. родзинкою дня міста став вернісаж дерев'яної скульптури "Чарівна квітка- місто Суми". Учасники I Міжнародного симпозіуму міської скульптури з 5 країн світу подарували сум'янам ще один куточок естетичної насолоди у вигляді прекрасних дерев'яних шедеврів, що народилися з художньої фантазії майстрів, які не тільки зробили ці мистецькі витвори, а й вдихнули в мертві дерева життя.

У 2009 р. традиційне святкування Дня м. Сум, який щорічно відзначається в першу суботу вересня, було перетворено на своєрідним марафон святкових заходів, які проходили в обласному центрі протягом тижня. Кожен день отримав свою назву та відповідне змістонаповнення: 2 вересня — День ветерана-визволителя, 3 вересня — ДсIII. книги, 4 вересня - День парків, 5 вересня -День друзів і 6 вересня День спорту.

У День друзів міста традиційно відбуваються виставки робіт народних умільців, квітів, образотворчого та декоративно-ужиткової 11 мистецтва, товаровиробників.

Серед безлічі загальноміських культурно-мистецьких заходів, організацією та проведенням яких займався відділ культури та туризму Сумської міської ради у 2009 р., на особливу увагу заслуговують гри конкурси: конкурс-парад дитячих візочків "Сьогодні свято всіх малят", "Наші сумки" і конкурс юних художників "Сумський скарб".

Приємно відзначити, що спонсорами вказаних вище мистецьких заходів, присвячених історії та культурі міста, стали більше двадцяти підприємств міста.

Підсумовуючи результати роботи щодо проведення заходів у галузі культури м. Сум, слід зазначити, що за період 2004—2008 рр. спостерігається тенденція до збільшення їх кількості та якості (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 Динаміка заходів у галузі культури, що відбулись у м. Сумах

Рік загальна кількість заходів	Всього, у тому числі за Програмою запланованих заходів	За ходи у ЦБС	Заходи у школах естетичного виховання дітей
2004/621	45 (24)	51 1	65
2005/737	69 (36)	60 2	66
2006/769	73 (21)	57 9	117
2007/888	112(40)	61 6	160
2008 / 1 055	173 (25)	70 3	179

У 2010 р. у Сумах відбувся ряд культурних заходів з нагоди 355-річчя міста. Традиційно 1 вересня відбувається Свято першого дзвоника, Вернісаж дитячого рекламного малюнка "Я люблю тебе, рідне місто!" (2010 р. - школа № 29), розважально-творча програма для дітей у сквері Т. Г. Шевченка. 2 вересня біля Меморіалу Слави відбувається урочистий мітинг і покладання квітів, проходить акція "З добрим ранком, ветеране!", Свято вулиць Супруна та СКД. У цьому ж році було проведено родинне свято "Золото нашого міста", присвячене людям, які прожили разом до "золотого весілля". А біля Альтанки відбувся концерт духової музики та частування ветеранською кашою. 3 вересня — День вулиць і скверів також не залишився без уваги. Це і Презентація верстових стовпів, відкриття "Клініки, дружньої до молоді", Фестиваль ЗІгееІ-агС "Кольорове місто", виставка "Сумська палітра", презентація виставки "Сторінки історії міста Сум", показові змагання на роликівих ковзанах і велосипедах "Суми - Ехїгете-згуїє", відкриття вхідної колонади Вернісаж дерев'яної скульптури "Чарівна квітка - місто Суми", концертно-розважальна програма для молоді "З любов'ю до міста". 4 вересня - День міста, відзначився видатними подіями не тільки для області, а і для України в цілому. Відбулися Урочистості "Зі святом, рідне місто!", покладання квітів до пам'ятника І. Г. Харитоненку, виставка робіт народних умільців,

соціальних послуг, квітів, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, фотовиставки, Парад дитячих візочків "Сьогодні свято всіх: малят!", відкриття контактної скульптури "Малюки-ласуни", конкурс "Сумський скарб", що відбувся біля мистецького клубу-кафе "Сумка", акція "Я люблю Суми — я можу все!", відкриття виставки живопису "Шахтарський фольклор", ярмарок соціальних послуг.

З 2008 р. значно активізувалась робота з популяризації інвестиційного та туристичного потенціалу м. Сум і міжнародного культурно-мистецького та туристичного обміну. У рамках інформаційно-рекламного туру "Заповідними стежками Сумщини", в якому взяли участь представники центральних засобів масової інформації, відбулась презентація туристичне привабливих місць м. Сум. Відділом культури та туризму було виготовлено рекламні буклети "Суми ласкаво запрошують на гостини", "Суми запрошують!" та "Духовні пам'ятки м. Сум".

Позитивний культурний імідж є важливим фактором залучення інвестицій, особливо іноземних. 27—28 березня 2008 р. у м. Люблін (Польща) проходила Міжнародна туристична виставка "ШВТОІЖ 2008", під час якої відбулась презентація м. Сум. У липні Сумська делегація брала участь у відзначенні 70-річчя м. Северодвинська Архангельської області (Росія). Творчі колективи м. Сум презентували на святі проект "Пісні моєї України".

У 2008 р. відділ культури та туризму Сумської міської ради взяв участь у загальноукраїнському проекті, завдяки чому відбулась своєрідна презентація м. Сум і його інвестиційного потенціалу в мережі Інтернет, а у 2009 р. у книзі "Україна туристична" надруковано аналогічну статтю "Суми — сучасне місто з легким шармом старовини".

Цілеспрямована робота відділу культури та туризму міста з репрезентації культурного та інвестиційного потенціалу продовжилась у 2009 р. Наприклад, з 12 до 18 серпня 2009 р. вперше відбулась участь представників від міста в Ягеллонському ярмарку (м. Люблін, Польща), де були представлені різні види мистецтва, ремісництва і національної кухні. Ярмарок вразив розмаїттям представлених ремесел, виступів вуличних митців і фокусників, народних колективів з Польщі, Білорусії, України, Литви, Болгарії, Угорщини. За оцінками жителів і гостей м. Любліна, організаторів ярмарку виробни наших майстрів відрізнялися професійністю та вишуканістю народної тематики, притаманною нашому регіону.

У 2008 р. розпочато паспортизацію об'єктів культурної спадщини, що знаходяться на території міста, — виготовлено паспорти на 5 об'єкти археології та проведено земельпорядні і топографо-геодезичні роботи з установа меж територій історико-культурного призначення зазначених пам'яток (28,6 тис. грн.). Крім того, у 2008 р. вперше було проведено державну атестацію шкіл естетичного виховання дітей м. Сум. Згідно з рішенням регіональної експертної ради сумські дитячі музичні школи № 1—4 та Сумська дитяча художня школа ім. М. Г. Лисенка атестовані з відзнакою.

Певні досягнення мають і підвідомчі заклади відділу. У динаміці за останні роки показники роботи підвідомчих закладів або залишаються стабільними з року в рік, або дещо збільшуються. Так, на базі центральної міської бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка у 2008 р. проведено:

- відкритий міський семінар-практикум для бібліотечних працівників міста за темою "Сучасні вимоги до роботи бібліотек. Форми обліку звітності";
- майстер-клас за темою "Інноваційні підходи до організації діяльності централізованих бібліотечних систем" для директорів районних централізованих бібліотечних систем;
- загальноміський круглий стіл, присвячений відзначенню 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини та Дня прав людини за темою "Правам людини - європейський рівень поваги і захисту" (спільно із Сумським міським управлінням юстиції та Сумським міським відділом УМВС України в Сумській області)

Активними темпами продовжувалась комп'ютеризація міських бібліотек. На сьогоднішній день у ЦБС є 34 комп'ютери, з яких 30 підключено до мережі Інтернет: у Центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка та бібліотеках-філіях. Завдяки цьому жителі міста - користувачі бібліотек міської централізованої бібліотечної системи безкоштовно користуються всесвітньою комп'ютерною мережею. Крім того, у Центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка до послуг читачів створено електронний каталог та електронну базу даних з краєзнавства, працює база законодавства. У 2008 р. у Центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка та у бібліотеці-філії № 1 облаштовано зону \Wi-Fi, завдяки чому для користувачів стало можливе підключення до Інтернету з ноутбуків і мобільних телефонів. Заслужує на увагу і той факт, що у 2008 р. оновлений сайт ЦБС за рік відвідало понад 2 тис. чол.

Визначною подією 2009 р. стало відкриття Сумської муніципальної мистецької галереї, де тепер можуть репрезентувати свої роботи талановиті місцеві художники.

Учні сумських шкіл естетичного виховання дітей активно беруть участь у різноманітних конкурсах і фестивалях, нерідко здобуваючи перемогу. Кількість таких учнів зростає з кожним роком, що вказує на високий педагогічний рівень викладачів та обдарованість їх вихованців. Якщо у 2005 р. переможцями подібних заходів були 12 дітей, то у 2008 р. їх стало 52. Приємно зазначити, що учні сумських шкіл естетичного виховання продовжують свою освіту у вищих фахових навчальних закладах, поповнюючи когорту діячів культури і мистецтва України.

Серед недоліків, які заважають повноцінному виконанню закладами культури м. Сум своїх соціальних, зокрема, виховних функцій, можна відзначити такі:

- застаріле творче обладнання, що зумовлено недостатнім фінансуванням процесу його оновлення;
- скорочення кількості секцій, гуртків і недостатній вибір існуючих видів занять;
- відсутність системи гнучкого ціноутворення на послуги, що надаються, яка б дозволила розширити коло осіб, які звертаються до закладів культури, за рахунок врахування відмінностей їх фінансових можливостей оплачувати необхідні послуги;
- нецільове використання частини приміщень (виділення площі приватним особам під відкриття туристичних агентств, агентств з нерухомості та інших організацій).

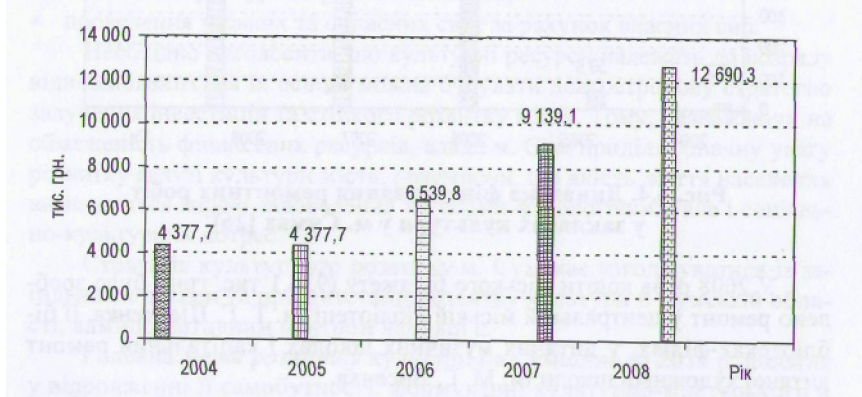
Водночас, незважаючи на існуючі недоліки, серед населення Сумської області спостерігається стійка тенденція до зростання попиту на культурні послуги (рис. 4.1). Деяка невідповідність можливостей культурних заходів регіону зростаючим потребам населення зумовлює появу на ринку культурних послуг приватних агентів. Так, зокрема, в області існують приватні особи, які займаються навчанням різним сучасним видам мистецтва вдома або в самостійно створених студіях. Проте таке навчання є досить дорогим, гарантія якості наданих послуг практично відсутня.

Рис. 4.1. Динаміка попиту населення на ряд культурних послуг у Сумській області [26]

Аналізуючи загальну динаміку розвитку галузі культури за період 2004—2008 рр., слід відзначити тенденцію збільшення *фінансування галузі* (рис. 4.2). Але, на жаль, зазначене збільшення асигнувань відбувається здебільшого за рахунок підвищення заробітної плати. Враховуючи обсяги загального фінансування галузі, відповідно збільшуються й фінансові призначення на поповнення бібліотечних фондів, покращання матеріально-технічної бази підвідомчих закладів, проведення в них капітальних і поточних ремонтних робіт.

Протягом 2005—2008 рр. відбувалося збільшення асигнувань *на оновлення бібліотечних фондів і передплату періодичних видань*, що продемонстровано на рис. 4.3.

У 2008 р. бібліотечний фонд Сумської міської централізованої бібліотечної системи поповнився 18 681

примірником книжкової продукції, та була оформлена передплата на 394 назви періодичних видань України і 53 назви видань Росії. Послугами бібліотек Сумської міської централізованої бібліотечної системи щорічно користуються понад 75 тис. осіб. Кількість відвідувань становить близько півмільйона на рік.

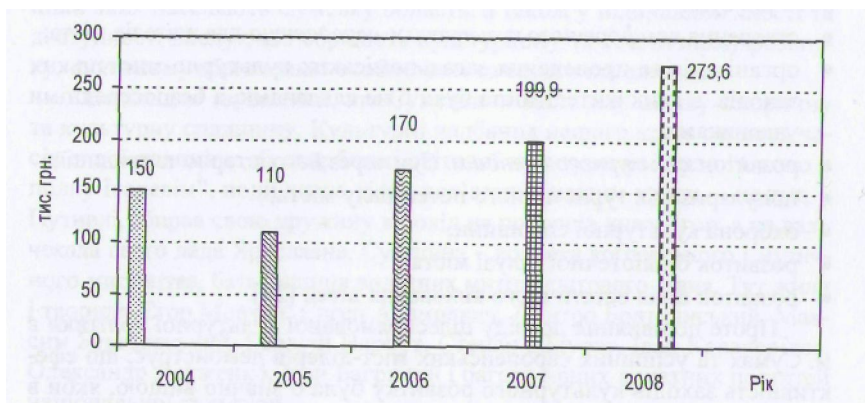

Рис. 4.2. Динаміка державного фінансування галузі культури у м. Сумах [26]

Рис. 4.3. Динаміка фінансування оновлення бібліотечних фондів у м. Сумах [26]

Динаміка фінансового забезпечення *проведення ремонтних робіт* у закладах культури міста у 2004—2008 рр. подана на рис. 4.4.

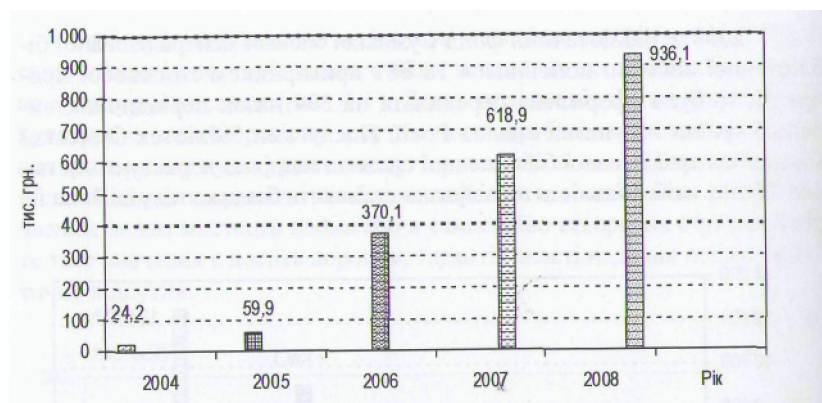

Рис. 4.4. Динаміка фінансування ремонтних робіт у закладах культури у м. Сумах [26]

У 2008 р. за кошти міського бюджету (936,1 тис. грн.) було зроблено ремонт у центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка, її бібліотеках-філіях, у дитячих музичних школах і капітальний ремонт дитячої художньої школи ім. М. Г. Лисенка.

Пріоритетними напрямками розвитку культури м. Сум у діяльності відділу культури та туризму Сумської міської ради у 2008 та 2009 рр. були:

- створення *комфортного культурного середовища* для жителів міста;
- організація та проведення загальноміських культурно-мистецьких заходів, в яких жителі міста були б не глядачами, а безпосередніми учасниками;
- розвиток *культурного бренду м. Сум* через його історію та традиції;
- популяризація туристичного потенціалу міста;
- охорона культурної спадщини;
- розвиток бібліотечної галузі міста;
- розвиток шкіл естетичного виховання дітей [26].

Проте порівняння досвіду цілеспрямованої культурної політики в м. Сумах та успішних європейських міст-лідерів демонструє, що ефективність заходів культурного розвитку була б значно вищою, якби в місті існував міський муніципальний культурно-мистецький центр.

Саме тому необхідним є створення єдиного культурного осередку, в якому будуть зосереджені можливості навчатися та займатися найбільш жаданими в суспільстві, зокрема молоддю, видами мистецтва, такими як: сучасні танці, майстерність скейтбордингу, гра на сучасних музичних інструментах та ін.

Головними завданнями створення та функціонування пропонованого культурного центру є:

- збільшення частки зайнятості серед працездатного населення;
- виявлення обдарованої молоді;
- всебічний культурний розвиток молоді;
- проведення міських та обласних свят за рахунок власних сил.

Необхідно наголосити, що культурні ресурси належать до розряду відновлюваних, на їх основі можна будувати довгострокову стратегію залучення інвестицій та стійкого розвитку міста. Тому, незважаючи на обмеженість фінансових ресурсів, влада м. Сум приділяє значну увагу розвитку галузі культури міста, розуміючи, що якість життя населення визначається мірою задоволення не тільки фізіологічних, але і соціально-культурних потреб.

Стратегія культурного розвитку м. Сум має узгоджуватися із загальними цілями та пріоритетами розвитку культури в Сумській області, адміністративним центром якої він є.

Головна мета розвитку культури на Сумщині до 2015 р. полягає у відродженні її самобутності, формуванні культурно-мистецького й архітектурно-планувального середовища, здатного органічно поєднати кращі риси історичної спадщини та національних культур, представники яких населяють Сумську область, а також у підвищенні якості та доступності послуг, що сприяють культурному та естетичному розвитку, духовному збагаченню особистості та всього населення.

Необхідно зауважити, що Сумська область має цікаву історичну та культурну спадщину. Культурні надбання нашого краю сягають часів сивої давнини: до скарбниці світової культури увійшло "Слово о полку Ігоревім", події якого тісно пов'язані з нашим краєм, - це тут, у Путивлі, збирав свою дружину в похід на половців князь Ігор, а на валу чекала свого лада Ярославна. Сумщина - колыска кобзарського і музичного мистецтва, батьківщина видатних митців світового рівня. Тут жили і творили Єгор Мовчан, Євген Адамцевич, Дмитро Бортнянський, Максим Березовський, Георгій Нарбут, Степан Шкурат, Іван Кавалерідзе, Олександр Довженко, Іван Багряний і багато інших видатних постатей національної культури.

Першою музичною школою на території всієї колишньої Російської імперії стала Глухівська музична школа; перший учительський інститут в Україні відкрито також у Глухові, перший український правопис створив наш земляк - славнозвісний Пантелеймон Куліш. Культурно-мистецьке життя області насичене і різноманітне - ряд всеукраїнських фестивалів, обласні, районні фестивалі, свята, конкурси, численні заходи.

Сумщина - єдина область в Україні, де започатковано проведення обласної естафети праці та культури, яка в сьогоdnішніх скрутних фінансових умовах дає можливість покращити матеріально-технічну базу закладів культури, провести ремонтні роботи приміщень, а головне - відродити до справжнього, високомистецького творчого життя художні колективи області.

На Сумщині проходить Всеукраїнський сільський фестиваль мистецтв "Боромля", літературно-мистецький фестиваль "Кролевецькі рушники", духової музики "Сурми Конституції-", а в 2010 р. - це XI Всеукраїнський фестиваль духовної музики "Сурми України", який є візит-ою картою культурного життя як м. Сум, Сумської області, так і України в цілому, та інші.

Стають традиційними обласне свято фольклору "Пісенні джерела рідного краю", регіональне свято хорового мистецтва "Пісенне Посу-лля", обласний фестиваль-конкурс хореографії "Поліські візерунки", обласний фестиваль патріотичної пісні "Партизанські зірниці", обласний фестиваль-конкурс "Вишневі усмішки" тощо.

Культурно-мистецьку діяльність в області здійснюють 656 клубних і 589 бібліотечних закладів, 11 державних і 121 громадський музей, 35 дитячих початкових закладів

естетичного виховання та 45 їх філій. Обласний центр народної творчості, два театри, Вище училище мистецтв і культури ім. Д. Бортнянського, обласна філармонія, яка знаходиться у будівлі колишнього Дворянського зібрання (XIX ст.), Роменський парк культури і відпочинку. У 20 Ю р. творчими колективами і солістами Сумської обласної філармонії проведено цикл концертів під назвою "Музичний дарунок Україні", Присвячених 19-й річниці проголошення незалежності України.

У липні 2010 р. на Конотопщині відбувся Всеукраїнський фестиваль "Козацький родослав". У с. Соснівка відбувся концерт "Храм козацького родоводу" за участі артистів Сумської обласної філармонії та кращих аматорських колективів і солістів Конотопського району. 10 липня 2010 р. у с. Шаповалівка відбувся обласний фестиваль козацької пісні "Рідна земле моя, ти козацькою піснею щедра".

На сьогоднішній день у клубних закладах області працює 5110 творчих об'єднань і гуртків художньої самодіяльності, які відвідує 55 751 учасник. 198 творчих колективів мають звання "самодіяльний народний". Найбільша їх кількість зосереджена у Сумському (20), Охтирському (17), Білопільському (14), Конотопському (13) районах.

В області працює 10 музейних закладів - 8 краєзнавчих, 2 художні та Державний історико-культурний заповідник у м. Путивлі. Всі музейні заклади знаходяться у комунальній власності. Основний фонд музеїв області налічує 167,2 тис. експонатів. З кожним роком зростає кількість відвідувачів музейних експозицій і виставок. Майже 4 тис. проведених екскурсій дало змогу залучити до музеїв області 135,0 тис. відвідувачів.

3 вересня 2010 р. у приміщенні Сумського обласного краєзнавчого музею відкривалася фотодокументальна виставка "Сторінки історії м. Сум". Виставка презентує ряд археологічних матеріалів, присвячених давній і середньовічній історії міста. Серед речей — керамічний посуд, монети, предмети побуту, дитячі іграшки.

8 червня 2005 р. у приміщенні Шосткинського хіміко-технологічного коледжу відкрито постійно діючу меморіальну експозицію "Музей І. М. Кожедуба", присвячену 85-річчю від дня народження видатного земляка. У 2010 р. на Сумщині відбулися урочистості до 90-річчя від дня народження тричі Героя Радянського Союзу, маршала авіації Івана Кожедуба.

Поступово збільшується кількість громадських музеїв, які мають звання "народний музей". Мережа бібліотечних закладів становить 589 установ з бібліотечним фондом понад 9 млн. примірників. Щороку бібліотеки відвідує близько 580,0 тис. читачів. Для різних категорій читачів у бібліотеках області працює 287 клубів за інтересами.

В області продовжується робота з інформатизації галузі. Так, копіювальну техніку мають 15 централізованих бібліотечних систем і 11 систем забезпечені комп'ютерами. За допомогою грантових коштів діють комп'ютерні центри в Обласній науковій бібліотеці, в

Сумській міській та Охтирській районній централізованих бібліотечних системах. На особливу увагу заслуговує виставка "Сумщина інформаційна — 2010", що пройшла з нагоди відзначення 19-ї річниці Незалежності України в театрі ім. Щепкіна, організована управлінням у справах преси та інформації головного управління зв'язків з громадськістю. Власний інформаційний продукт і розмаїття інформаційних послуг на виставці представили Сумська обласна телерадіокомпанія, телекомпанія "Академ-ТВ", видавництва "Мрія", "Корпункт", видавничий дім "Еллада", газети "Сумщина", "Ваш шанс", "В двух словах" і ВАТ "Укртелеком".

Нині в Сумській області під охороною держави перебувають 2 720 об'єктів культурної спадщини, серед яких 1 431 пам'ятка історії, 95 — монументального мистецтва, 639 - археології, 555 — містобудування та архітектури. У Державний реєстр нерухомих пам'яток України внесено 3 пам'ятки історії, 17 пам'яток археології та 127 пам'яток архітектури.

На базі ряду пам'яток створено та функціонує 2 історико-куль-турні заповідники (історико-культурний заповідник у м. Глухові, істо-рико-культурний заповідник у м. Путивлі.) До Списку історичних населених місць України включено населені пункти області (міста Суми, Білопілья, Ворожба, Глухів, Конотоп, Кролевець, Лебедин, Охтирка, Путивль, Ромни, Середина-Буда, Тростянець, смт. Вороніж і Терни).

До Дня незалежності України в залах Сумського обласного художнього музею ім. Никанора Онацького 18 серпня 2010 р. відбувся вернісаж виставки "Світло душі моєї" заслуженого художника України, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка 2008 р., лауреата премії ім. Василя Стуса київського художника Валерія Франчука. На виставці презентовано понад 62 твори живопису та графіки, які являють собою українську історію, культуру, душу.

А в Обласній дитячій бібліотеці ім. М. Островського організована книжкова виставка, присвячена 130-річчю від дня народження українського прозаїка Володимира Винниченка. Жоден український письменник першої половини ХХ ст. не мав такої величезної слави, читацької популярності та кількості видань своїх творів, як Володимир Винниченко. Відомий він також і як політичний діяч, який став головою українського уряду за часів УНР. На виставці представлені твори письменника, спогади про його творче життя та громадську діяльність, критичні статті.

7-8 липня 2010 р. з метою створення позитивного іміджу Сумщини на загальнодержавному рівні, популяризації місцевого туристичного продукту, сприяння розвитку внутрішнього та в'їзного туризму, відродження і збереження культурної спадщини та збільшення частки в'їзного туризму в області відбувся інформаційно-рекламний тур "Тамішні старих маєтків" для представників ЗМІ України та області.

У регіональному розрізі складова "охорона здоров'я, культура і початкова освіта" - це одне з найбільш слабких місць на карті конкурентоспроможності Сумської області. У рейтингу за даним компонентом з 15 регіонів область посідає 10-ту позицію. У загальному рейтингу по області - 79-те місце, що відповідає рівню Албанії. Проте такий результат може здаватися відносно незаслуженим. У той же час не викликає сумнівів, що показник, на який слід звернути увагу місцевій владі, це відносно низький рівень дітей, що навчаються 6-9 років у початкових навчальних закладах (84,9 %, 14-те місце в регіональному рейтингу). За даним показником область помітно відстає від середнього рівня за 15 регіонами України (90,2 %) [5; 13].

У регіональному рейтингу Сумська область посідає 5-ту позицію за складовою "вища освіта і професійна підготовка". У загальному рейтингу за даним компонентом область розташувалася на 48-му місці з 149, конкуруючи з Об'єднаними Арабськими Еміратами. У міжнародному порівнянні — це найбільш високий рейтинг, отриманий областю. Проте такий результат відповідає загальним високим показниками України у сфері вищої освіти. Експерти оцінюють якість системи освіти в області відносно високо: 3-тє місце в регіональному рейтингу, 32-ге - в глобальному рейтингу, що відповідає рівню Республіки Кореї.

Можна передбачити, що такий результат пов'язаний з розвинутою базою підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах області. У той же час, незважаючи на створену в області за підтримки НБУ Українську академію банківської справи, якість місцевих шкіл менеджменту оцінюється на рівні нижче середнього по Україні, що відповідає 10-му місцю в списку регіонів і 132-му місцю в глобальному рейтингу (на рівні Танзанії).

Індикатор, на який також необхідно звернути увагу, - це нижчий ніж у середньому по Україні показник кількості дітей, що навчаються в середньо-освітніх школах. Як і у випадку з початковою освітою, це пояснюється насамперед наявністю великої частки сільського населення в регіоні.

Подальше функціонування сфери культури в регіоні пов'язано з необхідністю подолання *таких ризиків розвитку*:

- нестача бюджетного фінансування галузі, яке тільки на 30 % забезпечує її потребу в коштах;
- недостатність виділення коштів на здійснення капітальних ремонтів і реставрацію приміщень (по області 260 закладів потребують проведення капітальних ремонтів, а 16 - знаходяться в аварійному стані);
- потреба впорядкування мережі закладів культури згідно із затвердженими нормативами;

- необхідність матеріально-технічного переоснащення галузі (потребує оновлення світлове та звукопідсилююче оснащення клубних закладів, поповнення музичними інструментами шкіл естетичного виховання, покращання охорони музейних закладів, забезпечення сучасною оргтехнікою тощо);

- погіршення умов для надання платних послуг населенню на рівні європейських стандартів, неможливість їх урізноманітнення, а відповідно, й отримання за надані послуги достатніх доходів для розвитку галузі;

- погіршення соціального захисту працівників культури (65 % працівників галузі працюють на неповні ставки).

Пріоритетними напрямками розвитку умов культурного та естетичного відпочинку в Сумській області є:

- сприяння духовному відродженню українського народу, особливо творчому становленню талановитої молоді;

- створення належних умов для розвитку та відтворення творчого потенціалу громади;

- підтримка розвитку сільської культури;

- формування системи моніторингу стану та використання пам'яток історії та культури, збереження предметів музейного, архівного, бібліотечного фондів і кінофондів, ефективності роботи галузі;

- оновлення бібліотечних фондів і формування на їх основі електронних інформаційних ресурсів;

- створення в державних музеях нових експозицій, які б відповідали сучасним науковим і технічним вимогам;

- оптимізація мережі закладів культури та мистецтва;

- укрупнення організацій, які займаються реставрацією пам'яток історії та культури, охорона, збереження і використання предметів та об'єктів культурної спадщини (облаштування пам'ятних місць, пам'ятників і прилеглих територій);

- створення належної матеріально-технічної бази, зокрема через суттєве покращання цільового фінансового забезпечення, прискорення масштабів будівництва нових закладів культури та капітального ремонту діючих;

- реалізація регіональних програм, соціально-економічного і культурного розвитку області, а саме: "Програми збереження бібліотечних та архівних фондів Сумської області"; "Програми розвитку краєзнавства в області"; "Регіональної програми поліпшення кінообслуговування населення Сумської області" та інших;

- створення умов для залучення в галузь культури та мистецтва ресурсів з недержавного сектора, а також розвиток меценатства та спонсорства;

- соціальний захист працівників культури насамперед шляхом суттєвого підвищення рівня оплати праці.

Стратегією розвитку Сумської області передбачено, що забезпеченню даних пріоритетів *сприятиме реалізація заходів* щодо:

- створення можливостей для широкого доступу до творів мистецтва всіх прошарків населення;
- залучення поряд з державними коштами українського та закордонного підприємництва, банківського капіталу, прибутків від платних форм діяльності закладів культури;
- відродження, збереження та зміцнення ресурсної бази закладів культури та мистецтва, їх технічне переоснащення;
- реформування системи оплати праці працівників закладів культури та мистецтва;
- розробки та реалізації комплексної програми паспортизації пам'яток історії та культури Сумської області;
- створення сприятливих умов для творчої діяльності письменників, композиторів, художників, майстрів народного мистецтва, музичних і театральних діячів регіону шляхом формування регіональної програми підтримки творчих спілок;
- сприяння переданню в державну власність об'єктів культури, які знаходились при підприємствах та інших структурах, забезпечення їх фінансування за рахунок відповідних бюджетів;
- формування максимально сприятливих умов для розвитку недержавних закладів культури.

Реалізація вказаних вище заходів щодо розвитку культурної сфери регіону вимагає відповідного інвестиційного забезпечення. Традиційно основу його з огляду на переважно державну та комунальну власність об'єктів і закладів культури становить бюджетне фінансування насамперед за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Аналіз динаміки видатків місцевих бюджетів на розвиток культури за 2005-2010 рр. (табл. 4.2) вказує на поступове зростання обсягів його фінансування за рахунок даного джерела. Привертає увагу більший розмір видатків на освіту порівняно з іншими напрямками розвитку культури, який є цілком виправданим з врахуванням визначальної ролі освіти в забезпеченні соціально-економічного та культурного розвитку населення.

Таблиця 4.2

Обсяги видатків місцевих бюджетів протягом 2005—2010 рр. за районами та містами Сумської області

№ пор.	Місцевий бюджет	Обсяги видатків, тис. грн.					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010 (план)
На культуру і мистецтво							
За районами Сумської області							
1	Білопільський	1 621,90	2 076,00	2 812,90	4 459,70	4 714,50	7 058,60
2	Буринський	1 201,80	1 505,00	1 901,60	2 837,80	3 065,30	3 926,40
3	Велико-Писарівський	893,00	1 212,50	1 617,10	2 007,20	2 061,30	2 984,30
4	Глухівський	1 028,50	1 378,20	1 941,70	3 011,60	3 220,80	3 510,30
5	Конотопський	998,40	1 195,40	1 780,50	2 401,10	2 866,40	4 062,00
6	Краснопільський	945,50	1 227,10	1 715,90	2 434,50	2 898,40	3 935,80
7	Кролевецький	1 251,80	1 596,50	2 263,40	3 294,30	3 631,30	4 840,20
8	Лебединський	737,60	1 017,90	1 283,50	1 748,50	2 063,80	2 943,30
9	Липово-Долинський	977,60	1 283,90	1 747,50	2 357,00	2 496,50	3 717,10
10	Недригайлівський	1 226,80	1 563,30	2 063,10	2 875,00	3 176,10	3 587,30
11	Охтирський	1 696,50	2 078,30	2 505,30	2 800,10	3 138,30	3 886,70
12	Путівльський	835,00	1 219,80	1 540,80	2 022,40	2 572,70	3 862,30
13	Роменський	1 410,00	1 900,10	2 714,90	3 434,50	4 047,40	5 296,20
14	Середино-Будський	613,80	735,60	1 018,30	1 430,60	1 679,60	2 233,10
15	Сумський	1 989,40	2 890,40	3 561,50	4 756,10	5 505,60	7 591,90
16	Тростянецький	1 162,90	1 514,60	1 999,50	3 076,30	3 675,70	4 937,90
17	Шосткінський	593,90	754,00	994,50	1 322,90	1 638,90	2 614,70
18	Ямпільський	884,90	1 172,30	1 370,30	1 934,10	2 344,60	3 263,20
	Всього по районах	20 069,30	26 320,90	34 832,30	48 203,70	54 797,20	74 251,30
За містами							
19	Суми	4 968,00	7 114,90	9 708,20	13 612,60	14 981,90	17 819,40
20	Конотоп	1 738,00	2 514,60	3 546,50	4 606,60	5 133,30	6 524,80
21	Лебедин	483,60	695,20	889,30	1 262,80	1 529,90	1 988,70
22	Ромни	1 176,50	1 496,60	2 010,10	2 504,10	2 683,00	3 111,20
23	Шостка	2 151,80	2 807,90	3 651,80	5 555,80	5 674,50	7 854,80
24	Охтирка	1 163,90	1 567,10	2 096,20	3 049,80	3 473,50	4 351,40
25	Глухів	657,50	894,70	1 160,30	1 664,40	1 866,30	2 249,60
	Всього по містах	12 339,30	17 091,00	23 062,40	32 256,10	35 342,40	43 899,90
26	Обласний бюджет	7 576,40	11 198,50	14 708,30	22 949,70	25 419,70	34 822,30
	Разом	39 985,00	54 610,40	72 603,00	103 409,50	115 559,30	152 973,50

№ пор.	Місцевий бюджет	Обсяги видатків, тис. грн.					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010 (план)
<i>На фізичну культуру та спорт</i>							
За районами Сумської області							
1	Білопільський	259,20	292,20	473,50	827,60	789,30	1 052,00
2	Буринський	121,10	176,60	229,80	320,30	325,90	520,30
3	Велико-Писарівський	102,00	141,20	189,40	299,00	307,30	272,10
4	Глухівський	118,40	153,30	157,90	216,00	208,90	277,10
5	Конотопський	108,10	164,20	204,90	273,60	329,20	390,10
6	Краснопільський	187,30	246,90	318,30	391,10	381,40	315,70
7	Кролевецький	245,80	331,10	547,00	575,10	526,20	672,30
8	Лебединський	83,00	129,70	155,60	201,50	213,50	226,60
9	Липово-Долинський	106,90	126,80	142,90	201,80	219,80	362,60
10	Недригайлівський	133,00	160,30	189,20	281,40	251,50	305,90
11	Охтирський	74,60	119,80	154,80	186,20	189,70	206,10
12	Путівльський	139,00	182,20	229,40	276,40	295,20	308,50
13	Роменський	194,10	235,70	259,90	375,10	320,80	401,50
14	Середино-Будський	137,40	168,90	165,60	275,80	298,50	284,90
15	Сумський	314,70	428,30	494,60	745,90	705,60	654,40
16	Тростянецький	321,60	454,70	482,60	751,20	739,00	796,90
17	Шосткінський	75,00	99,10	132,70	154,50	176,70	233,20
18	Ямпільський	102,20	128,20	180,30	235,80	294,90	272,20
	<i>Всього по районах</i>	2 823,40	3 739,20	4 708,40	6 588,30	6 573,40	7 552,40
За містами							
19	Суми	1 402,20	2 274,60	3 059,00	5 217,00	4 703,00	6 029,50
20	Конотоп	622,50	875,60	1 291,50	2 207,90	1 972,90	2 494,70
21	Лебедин	106,30	138,90	272,50	249,10	246,30	285,10
22	Ромни	331,20	410,80	550,80	725,60	750,10	918,50
23	Шостка	740,00	1 879,80	1 788,40	2 416,80	2 577,00	3 143,10
24	Охтирка	181,70	245,30	312,40	416,60	527,20	629,90
25	Глухів	260,80	308,50	393,50	507,40	517,40	595,20
	<i>Всього по містах</i>	3 644,70	6 133,50	7 668,10	11 740,40	11 293,90	14 096,00
26	Обласний бюджет	5 431,00	7 487,20	9 449,10	10 809,70	10 200,60	11 932,30
	Разом	11 899,10	17 359,90	21 825,60	29 138,40	28 067,90	33 580,70

Продовж. табл. 4.2

№ пор.	Місцевий бюджет	Обсяги видатків, тис. грн.					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010 (план)
На освіту							
За районами Сумської області							
1	Білопільський	18 370,80	22 344,40	28 007,10	38 773,60	42 261,40	50 257,70
2	Буринський	10 971,60	13 728,60	17 323,60	23 515,00	27 172,00	30 975,00
3	Велико-Писарівський	8 614,40	10 502,90	12 894,20	17 444,90	20 168,00	21 533,60
4	Глухівський	10 362,00	12 798,20	16 155,10	21 415,40	21 323,10	25 596,80
5	Конотопський	10 693,70	13 591,00	16 994,50	23 796,20	25 896,40	31 452,80
6	Краснопільський	11 517,10	15 399,50	19 107,70	25 338,10	26 881,00	30 840,80
7	Кропівецький	14 272,40	18 354,80	23 213,50	31 554,00	34 682,20	39 132,20
8	Лебединський	9 234,60	11 302,10	14 522,20	17 935,10	19 274,00	20 326,90
9	Липово-Долинський	7 914,70	11 201,00	14 238,80	19 940,80	20 298,30	23 605,50
10	Недригайлівський	10 482,80	12 582,60	15 681,40	22 300,00	21 791,40	25 507,90
11	Охтирський	10 119,00	13 848,10	17 035,50	21 646,20	25 036,00	27 683,60
12	Путівльський	9 310,90	11 880,10	15 591,90	20 810,20	23 224,30	24 769,70
13	Роменський	16 217,60	19 736,00	24 486,60	32 582,50	34 947,80	40 372,20
14	Середино-Будський	7 641,90	9 399,80	11 211,40	15 036,20	16 847,50	17 920,90
15	Сумський	19 227,80	25 261,40	32 519,20	42 707,80	48 291,70	58 288,80
16	Тростянецький	10 745,40	13 069,00	17 089,40	24 167,00	26 892,20	32 349,70
17	Шосткинський	6 753,90	8 472,60	10 799,30	14 624,70	16 051,50	17 555,50
18	Ямпільський	9 465,50	11 561,60	14 704,40	19 360,60	22 556,80	22 467,30
	Всього по районах	201 916,10	255 033,70	321 555,90	433 138,30	472 695,60	540 656,90
За містами							
19	Суми	78 527,00	95 489,60	123 589,70	170 571,30	182 787,10	207 650,90
20	Конотоп	20 308,00	26 078,30	32 801,50	44 657,80	50 721,60	57 841,70
21	Лебедин	7 388,00	9 231,00	11 819,20	15 669,70	17 284,30	20 051,70
22	Ромни	13 083,00	16 863,50	20 848,10	29 578,90	31 946,50	37 620,70
23	Шостка	19 195,60	24 983,30	31 813,50	43 595,10	47 098,10	55 744,10
24	Охтирка	13 211,20	17 019,70	22 446,10	31 308,90	34 690,00	39 766,10
25	Глухів	7 830,60	9 603,50	12 235,50	16 562,70	18 849,00	21 237,00
	Всього по містах	159 543,40	199 268,90	255 554,60	351 944,40	383 376,70	439 912,20
26	Обласний бюджет	55 095,30	76 918,90	105 820,30	154 083,70	160 727,10	201 530,90
	Разом	416 554,80	531 221,50	682 930,80	939 166,40	1 016 799,40	1 182 100,00

Культурна сфера Сумської області, незважаючи на проведені заходи щодо популяризації її історичної та культурної спадщини, все ще залишається недостатньо привабливою для іноземних інвесторів. Як видно з табл. 4.3, у 2002 р. відбувся суттєвий відтік іноземних інвестицій даного спрямування з економіки області: було вилучено або інвестовано в інші види економічної діяльності 50,6 тис. дол. США прямих іноземних інвестицій. Поступове відновлення іноземного інвестування сфери культури Сумського регіону розпочалося з 2005 р., проте повернути весь обсяг втрачених іноземних інвестицій у культуру все ще не вдалося. На початок 2010 р. в об'єкти культури Сумщини іноземними інвесторами вкладено лише 10,3 тис. дол. США., що становить менше за 1 % частку загального обсягу іноземного інвестування в регіоні.

Рік	Обсяг інвестицій, тис. дол. США	У % до загального обсягу іноземних інвестицій в економіку області
2001	50,6	0,1
2002	–	–
2003	–	–
2004	–	–
2005	3,1	0,0
2006	6,2	0,0
2007	6,2	0,0
2008	6,2	0,0
2009	4,1	0,0
2010	10,3	0,0

Таблиця 4.3

Прямі іноземні інвестиції в надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту Сумської області у 2001-2010 рр.

Станом на початок]

Досить цікавим є географічний розподіл прямих іноземних інвестицій у розвиток культури області. До 2001 р. прямі іноземні інвестиції країн світу в галузь культури Сумської області здійснювалися переважно Російською Федерацією: 1997 р. — 36,7 тис. дол., 1998 — 31,5 тис. дол., 1999 — 33,4 тис. дол., 2000 - 28,8 тис. дол. Відновлення інвестиційної активності іноземних інвесторів у сфері культури регіону пов'язано з такими країнами, як Німеччина, інвестори з якої вклали по 2,9 тис. дол. у 2006-2008 рр. та 1,9 тис. дол. у 2009, 1,8 тис. дол. у 2010 р.; Сполучені Штати Америки, які інвестували 3,1 тис. дол. у 2005 р. та по 3,3 тис. дол. у 2006-2008 рр., 2,2 тис. дол. у 2009 р. та 2,1 тис. дол. у 2010 р.; Індія, яка вклала в культуру регіону 6,4 тис. дол. у 2010 р.

Таким чином, проведений аналіз інвестиційного забезпечення розвитку культури в Сумській області вказує на його невідповідність існуючим потребам. Успішна реалізація системи заходів щодо розвитку культури як складової соціально-економічного потенціалу та фактора формування інвестиційної привабливості регіону можлива лише за умови поєднання інвестиційних ресурсів державного, обласного та районного бюджетів, приватних підприємців, спонсорів, меценатів і благодійних фондів. Це дозволить створити надійну економічну основу розвитку сфер культури та мистецтва на тривалу перспективу.

Ярова А. Г. Інвестиційне забезпечення розвитку культури на Сумщині // Інвестиційне забезпечення соціально-економічного розвитку Сумщини [Текст] : монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова та д-ра екон. наук Т. В. Васильєвої ; [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та ін.] - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. - С. 99-122.